

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Algemene Rekenkamer
t.a.v. dhr. drs. E. Irrgang, wnd. President
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

**Directie Financieel
Economische Zaken**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum

Betreft Bestuurlijke reactie op het Verantwoordingsonderzoek 2022 EZK

Ons kenmerk
FEZ / 26955493

Uw kenmerk

Geachte heer Irrgang,

Bijlage(n)

Hierbij stuur ik u, mede namens de minister van Klimaat en Energie en de staatssecretaris Mijnbouw, mijn reactie op de voorlopige uitkomsten van uw Verantwoordingsonderzoek 2022 bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), begrotingshoofdstuk XIII van de rijksbegroting. Met belangstelling heb ik kennis genomen van uw conceptrapport waarin u oordeelt over de financiële informatie en de totstandkoming van de beleids- en bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag en de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

Autorisatiebeheer

Met genoegen stel ik vast dat u constateert dat er duidelijke verbeteringen zijn doorgevoerd in het autorisatiebeheer van het financiële systeem. U geeft aan dat op alle openstaande tekortkomingen zichtbare verbeteringen zijn doorgevoerd en dat per jaareinde nog enkele open eindjes geconstateerd zijn die verdere aandacht behoeven in 2023. U geeft aan dat om het proces van toekennen van autorisaties daadwerkelijk beheerst uit te voeren functies moeten worden gekoppeld aan rollen. Op dit moment vindt de koppeling van de autorisaties op een andere manier plaats dan op de door u voorgestelde wijze. In 2023 gaan we graag met u en de Auditdienst Rijk (ADR) in gesprek over de inrichting met het risico perspectief als uitgangspunt.

Het project dat belast is met de aanbevelingen van de ADR en AR is verlengd tot halverwege 2023. Gedurende het 2e kwartaal van 2023 wordt de governance structureel belegd in de lijnorganisatie.

Inkoopbeheer

Naar aanleiding van uw onderzoek komt u tot de conclusie dat het inkoopbeheer in 2022 met kleine stappen verbeterd is. Ik onderschrijf het nut van en de noodzaak om de ingeslagen route van verbetering in het inkoopdomein voort te zetten. Hierbij is het van belang om te constateren dat key-controls een middel zijn om te komen tot het doel en dat deze geen doel op zich zijn. Langs deze lijn zal ik uw aanbevelingen opvolgen om te komen tot een doelmatig en rechtmatig inkoopbeheer.

Er zijn vele interdepartementale verwevenheden op het inkoopgebied, denk bijvoorbeeld aan de werking van het rijksbrede categoriemanagement maar ook

aan leveranciers die aan verschillende onderdelen van het Rijk hun producten en diensten leveren. Om tot een juiste duiding en effectieve werking van het inkoopstelsel te komen is het van belang dat u bij het onderzoek naar de verantwoording rijksbreed een uniform afwegingskader gebruikt en effectueert.

Ik volg uw aanbeveling op om een plan van aanpak te maken en op basis daarvan de volgende stappen te zetten in het inkoopbeheer. In het plan en de daaruit volgende sturing daarop zal specifiek aandacht worden gegeven aan de door u genoemde elementen, te weten de opvolging van de spendanalyses, de analyse en rapportage van inkopen die door escalatie of als voldongen feit plaatsvinden, de analyse objectieve leverancierskeuze en de mogelijke inrichting van interne controle maatregelen (tweede lijn).

Uw aanbeveling betreffende de versterking van de Coördinerend Directeur Inkoop (CDI-office) neem ik in overweging.

Uitvoerbaarheid coronacrisismaatregelen

Ik ben verheugd dat u vaststelt dat getroffen interne beheersingsmaatregelen binnen UPNL effectief waren. De effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen zal ik blijven monitoren.

Interne beheersing TVL

U constateert dat de interne beheersingsmaatregelen rond de uitvoering van de TVL aanwezig zijn, maar dat de goede werking beter inzichtelijk gemaakt moet worden. Naast de aanwezigheid van de interne beheersingsmaatregelen heeft de Interne Audit Dienst van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) de goede werking van de beheersmaatregelen over geheel 2022 vastgesteld. Dit wordt tevens bevestigd door de uitvoerige data-analyse door de ADR waarbij geen belangrijke tekortkomingen in de interne beheersing naar boven zijn gekomen. Dat neemt niet weg dat ik aandacht zal geven aan meer gedetailleerd inzicht in de interne beheersing, met name voor de regeling Tegemoetkoming Energiekosten 2023.

Bedrijfsvoering Nationaal Coördinator Groningen

Naar aanleiding van uw onderzoek komt u tot de conclusie dat het inkoopbeheer van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) verbeterd is, maar dat bij de spendanalyse een procesbeschrijving en een audittrail ontbreekt. Met u ben ik van mening dat een doelmatig en rechtmatig inkoopbeheer van belang is. Ik zal er op toezien dat in 2023 de genoemde verbeteringen zullen plaatsvinden. U brengt daarnaast de rechtmatigheid van inkoopverplichtingen onder de aandacht. Met de complexiteit van het Groningen-dossier heeft de NCG in sommige gevallen de versnelling en voortgang van de versterking voor de Groningers voorrang gegeven boven de rechtmatigheid. Rechtmatigheid is altijd het uitgangspunt en het wegwerken van bestaande onrechtmatigheid zal bij nieuwe contracten steeds het doel zijn.

Kwetsbaarhedenbeheer DICTU

Ik herken me in de genoemde constatering met betrekking tot kwetsbaarhedenmanagement. DICTU heeft in 2022 onderzoek laten doen naar

haar kwetsbaarhedenmanagement en is op basis van de bevindingen in 2023 gestart met de realisatie van de noodzakelijke verbeteringen. Uw volwassenheidsmeting op de SOC-functies, waaronder het kwetsbaarhedenmanagement, wordt gebruikt als uitgangspunt voor het onderzoek dat DICTU uitvoert om de regierol op haar SOC-functies in te richten en verder te professionaliseren.

Dienstverlening DICTU in relatie tot RvIG

In opdracht van RvIG is door een externe partij onderzoek uitgevoerd naar de opzet en het bestaan van de IT-beheerprocessen met betrekking tot de integriteit van de berichtenaantallen van het BRP-V webservice-verkeer. Het assurance-rapport is in maart 2023 opgeleverd aan RvIG. Naar aanleiding van de uitkomsten van het rapport heeft RvIG aan DICTU gevraagd een bijdrage te leveren aan het opstellen en vervolgens uitvoeren van een verbeterplan om de in het rapport geconstateerde tekortkomingen op te lossen. Dit vindt plaats in opdracht en onder verantwoording van RvIG. DICTU zal op verzoek van RvIG eveneens zijn medewerking verlenen aan het toetsen van de werking van de IT-beheerprocessen.

SIRIS

U constateert als risico in 2023 dat EZK achterstanden oploopt bij de afhandeling van financiële verplichtingen omdat het nieuwe documentatiesysteem SIRIS nog niet naar behoren werkt. Ik erken dit risico en heb meerdere maatregelen genomen. Voor het betaal- en administratieve proces is met behulp van externe inhuur een crashteam georganiseerd met als doel de achterstanden zo snel mogelijk weg te werken. Daarnaast ligt er nog een grote opgave om alle vacatures in te vullen en zal de vaste formatie van de afdeling Financiële Diensten en Administratie (FDA) uitgebreid worden om het capaciteitstekort op te vangen. Tot slot is er een intensief begeleidingstraject opgestart om medewerkers te ondersteunen in het maken van de vertaalslag tussen de eigen werkprocessen en het werken in SIRIS.

Monitoring Energiebesparing

In uw onderzoek constateert u dat het belangrijk is dat Nederland het energiegebruik vermindert, vanwege de schaarste van energie, de afhankelijkheid van Russische fossiele brandstoffen, het beperken van de schade aan het klimaat en de betaalbaarheid van energie. Het is daarom belangrijk om vast te stellen of Nederland voldoende voortgang boekt met het besparen van energie. Deze constatering deel ik. Dit kabinet heeft ambitieuze maatregelen genomen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en zal dit blijven doen om onze klimaatdoelen te halen. Dit is voor energiebesparing evenzeer van belang, want dit is belangrijk voor een betrouwbaar, betaalbaar en schoon energiesysteem voor burgers, bedrijven en instellingen in ons land.

In uw onderzoek gaat u in op de monitoring van energiebesparing aan de hand van twee Europese doelen in de Energie-efficiëntie richtlijn (EED); de doelstelling voor het verminderen van het energiegebruik (artikel 3) en de nationale jaarlijkse energiebesparingsverplichting (artikel 7). Artikel 3 richt zich op absolute vermindering van het energiegebruik in 2030, terwijl artikel 7 zich focust op het

verbeteren van de energie-efficiëntie door nationaal beleid. Ik zal in mijn reactie ingaan op beide punten, maar de focus leggen op artikel 7 omdat u in uw onderzoek hetzelfde doet.

CBS publiceert jaarlijks in de energiebalans over het primair en finaal nationaal energiegebruik. Dit wordt gebruikt voor de monitoring van artikel 3, het verminderen van het energiegebruik in 2030. In uw onderzoek schrijft u dat de focus van beleid in Nederland de afgelopen jaren is geweest op het reduceren van CO₂-emissies, niet op energiebesparing. Zo schrijft u dat voor energiebesparing geen subdoelen geformuleerd zijn zoals een vermindering van energieverbruik. Deze observatie deel ik. De minister voor Klimaat en Energie heeft aangekondigd in de Kamerbrief van 3 februari 2023 (Kamerstuk 31209, nr. 241) dat hij met de rest van het kabinet een indicatief nationaal doel en sectorale streefwaarden voor energiebesparing zal vaststellen. Dit wordt onderzocht en uitgevoerd binnen het nationale energiebesparingsprogramma. Zodoende wordt geborgd dat beter gestuurd kan worden op energiebesparing. In de Klimaat -en Energieverkenning kan het Planbureau voor de Leefomgeving jaarlijks aan de hand hiervan rapporteren in hoeverre de Europese doelstellingen voor energiebesparing gehaald worden met vastgesteld en voorgenomen beleid. Hiermee verwacht ik dat de monitoring van de voortgang op vermindering van het energiegebruik per sector in Nederland verbetert en tijdige bijsturing eenvoudiger wordt. Ik heb TNO de opdracht gegeven om na publicatie van de voorjaarsnota te analyseren in hoeverre dit voldoende energiebesparing realiseert om de energiebesparingsdoelen in de EED te halen. Indien hieruit blijkt dat de verwachte hoeveelheid energiebesparing onvoldoende is, zal ik hier aanvullende voorstellen voor indienen. Op basis hiervan zal het kabinet sectorale streefwaarden voor energiebesparing vaststellen. Ik heb TNO ook gevraagd om per direct al te starten met het identificeren van aanvullend besparingspotentieel en mogelijke maatregelen, en dit samen te doen met de andere beleidsdepartementen, zodat de mogelijkheden tot intensivering van beleid reeds in beeld zijn.

Voor artikel 7, de jaarlijkse nationale energiebesparingsverplichting beveelt u mij aan snelheid te maken met het opzetten van een systeem waarbij ik het resultaat van het additionele beleid voor de energiebesparingsverplichting voor artikel 7 uit de EED kan monitoren, en hiermee niet te wachten tot ik nieuwe maatregelen tref. Ik zet in 2023 vol in op energiebesparing met onder andere het aanscherpen van de energiebesparingsplicht. Meer bedrijven en meer maatregelen worden onder de verplichting gebracht. Dit draagt niet alleen bij aan extra besparing, maar levert ook mogelijkheden voor het verbeteren van de monitoring van artikel 7 op. Bedrijven dienen in het kader van de aanscherping eind dit jaar een onderzoek of een informatieplichtrapportage in. Samen met RVO monitor ik de in het onderzoek opgevoerde maatregelen en specifieke maatregelen uit de informatieplichtrapportages. Ook is in 2022 een specifieke uitkering van 56 miljoen euro voor vijf jaar beschikbaar gesteld aan Omgevingsdiensten voor toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht, waardoor de plicht naar verwachting beter nageleefd zal worden en meer besparing gerealiseerd wordt. Daarnaast worden de uitvoeringsgegevens van andere (subsidie) instrumenten gebruikt bij de monitoring van artikel 7. RVO zal binnenkort een geactualiseerd methodedocument energiebesparing publiceren waarin de aanpak is beschreven

hoe energiebesparing voor artikel 7 wordt gemonitord. Daarnaast verwijst u voor artikel 7 naar een eerdere aanbeveling om in het vervolg te kiezen voor het vroegtijdige voorbereiden van maatregelen, zodat de gereedschapskist met potentiële maatregelen ruimer gevuld is en er uit meer opties kan worden gekozen. Momenteel werk ik met de rest van het kabinet aan een pakket van additionele verduurzamingsmaatregelen om invulling te geven aan de doelstelling van dit kabinet om 55% reductie van CO₂-emissies in 2030 te realiseren. Dit zal begin juni gepubliceerd worden in de voorjaarsnota. Hier zullen ook maatregelen bij zitten die een bijdrage leveren aan energiebesparing.

Omscholing naar ICT en Techniek

U concludeert terecht dat het aantal openstaande vacatures in de techniek en ICT met het oog op de klimaat- en energietransitie een zorgelijk probleem is. Daarnaast deelt u mijn conclusie dat voor het terugdringen van de hardnekkige arbeidsmarkttekorten in deze sectoren er geen makkelijke of eenvoudige oplossing beschikbaar is. Ik deel deze zorgen. Niet voor niets heb ik de afgelopen jaren het Techniekpact, waarin meer dan 30 partners uit bedrijfsleven, onderwijs en overheid samenwerken aan het terugdringen van arbeidsmarkt tekorten in de techniek en ICT stevig ondersteund. Samen met (regionale) overheden en sociale partners wordt ingezet op het vergroten van de instroom bij techniekopleidingen, de keuze voor een baan in de techniek/ICT en het behoud van deze werknemers voor de techniek en ICT.

Bovendien heeft het Kabinet om deze arbeidsmarkttekorten terug te dringen het actieplan groene- en digitale banen gelanceerd. Ik deel uw teleurstelling dat de tijdelijke Omscholingsregeling in 2021 en 2022 niet, het door mij beoogde, effect heeft gehad en daarmee niet de verwachte bijdrage heeft geleverd aan het terugdringen van deze arbeidsmarkttekorten. Ik dank u voor uw aanbevelingen die ik ter harte zal nemen in de verdere uitwerking van mijn beleid waaronder het actieplan groene en digitale banen. Daarbij zal ik trachten beter duidelijk te maken en te onderbouwen wat de doelstellingen zijn en hoe deze kunnen worden behaald.

U heeft het beleid voor de Omscholingsregeling als zorgelijk bestempeld volgens de door u gehanteerde criteria en vijfpuntschaal, waarbij u toetst op de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid en de daaruit voortvloeiende resultaten voor burgers en bedrijven, rekening houdend met de context. Ik begrijp uw overweging tot het bestempelen van mijn beleid als zorgelijk, wanneer u dat betreft op de impact van de arbeidsmarkttekorten en de doeltreffendheid van de regeling. Ik merk daarbij op dat de specifieke context van deze regeling naar de achtergrond is verdwenen. Deze regeling was niet het resultaat van reeds voorgenomen beleid, maar is in korte tijd tot stand gekomen als onderdeel van de tijdelijke crisis- en herstelmaatregelen waarmee de Rijksoverheid de impact van de plotselinge coronacrisis heeft getracht te mitigeren. Deze regeling stimuleerde de overstap van een overschot- naar een tekortsector. Mijns inziens ligt een deel van de verklaring waarom de Omscholingsregeling geen succes is ook in de algemene bedrijfsstimuleringspakketten en de onverwachte weerbaarheid en het krachtig

herstel van de economie in 2021 en 2022, waardoor er nauwelijks nog sprake was van overschotsectoren.

Toekomstfonds

Ik onderken dat de informatie in hoeverre sprake is van behoud van vermogen voor toekomstige generaties beperkt uit het jaarverslag en begroting van EZK te halen is. Dat hangt ermee samen dat veel van de regelingen die vanuit het Toekomstfonds zijn gefinancierd een lange looptijd inclusief terugbetalingsperiode kennen, veelal langer dan 10 jaar. Hierdoor is het tot nu toe niet goed mogelijk om een integraal beeld te geven over de mate waarin middelen binnen het Toekomstfonds revolveren en dus behouden blijven voor toekomstige generaties. Op basis van de recente evaluatie van het onderzoeksdeel van het Toekomstfonds kan nu een eerste voorzichtige conclusie worden getrokken over de revolverendheid in dat deel van het Toekomstfonds. In lijn met uw bevindingen onderken ik in de beleidsreactie op deze evaluatie dat de situatie rond het Toekomstfonds sterk gewijzigd is ten opzichte van de oprichting daarvan en dat is voor mij mede aanleiding de doelen en vormgeving van het Toekomstfonds te heroverwegen.

Rond het Toekomstfonds gelden verschillende afspraken over het op peil houden van het fondsvermogen die op verschillende momenten in de tijd zijn gemaakt en onder andere omstandigheden, waardoor deze aanpassing behoeft. Sommige afspraken daarvan zijn reeds gemaakt ten aanzien van het Innovatiefonds mkb+ dat in het Toekomstfonds is opgegaan. Ik ben gaarne bereid die afspraken op een rij te zetten ten behoeve het goed informeren van de Kamer. Het schrappen van de doelstelling van het behouden van het vermogen in de begroting berust op een omissie die ik in de begroting 2024 zal herstellen.

M.A.M. Adriaansens
Minister van Economische Zaken en Klimaat